

Sverker Oredsson *Dåligt och gott nationellt arv*

Sammanfattning av rapporten ”*Det förnekade hatet*”

Bassam Tibi *Islam och väst: Det importerade hatet*

Robert Wistrich *Antisemitism med rent samvete*

Lisbeth Lindeborg *Falsk moral - och äkta*

Till minne av ”Kristallnatten” *Inbjudan till seminarium 9 november*

Dåligt och gott nationellt arv

Så har svenskarna röstat om vi skall vara med i eurogemenskapen eller inte, och resultatet blev ett rungande nej. Minst lika intressant som själva resultatet är de attityder som folkomröstningskampanjen blottat. Hos många finns ett avståndstagande från Europa. Man synes tycka att ett nära europeiskt samarbete är bra, men Sverige har sin egen tradition och den skall vi slå vakt om.

Maud Olofsson var en framträdande nej-drottning. Hon gillade inte att hon fick beröm av sverigedemokraterna men hon lyckades i alla fall komma med en ny beskrivning av Adolf Hitler: ”Han var en man som gjorde tokiga saker”.

Vi får nu ta del av mycken intressant statistik. Av människor med ickesvensk, nordisk bakgrund säger 64 procent ja till euron, 36 procent nej och av övriga med europeisk bakgrund är andelen jasägare så stor som 72 procent. Bland dem som besökt ett annat europeiskt land det senaste året flera gånger är andelen jasägare 64 procent men om man inte alls besökt ett annat europeiskt land är jasägarandelen så låg som 34 procent.

Givetvis finns det respektabla motiv för en nejståndpunkt, men svensk nationalism kan liksom annan nationalism kännas unken och självgod. Det finns emellertid också svenskt arvegods som är värdefullt och angeläget att bevara. Ett sådant arv är viljan att lösa konflikter utan användning av våld. Så har det inte alltid varit. Under 1600-talet var Sverige en mycket aggressiv stat, ständigt beredd att använda våld. Efterhand har alltfler tyckt att ett samhälle utan våld är bättre än ett med.

Vi vet att Sverige förvisso inte är utan våldsbrott, men det är åtminstone mycket få som propagerar för våld. Ett undantag från denna regel har belysts under slutet av sommaren. Fredrik Malm, ordförande i Liberala ungdomsförbundet och medlem av SKMA, har på DN-debatt skrivit om den konferens som ägt rum i Stockholms moské, där Sheikh Yousef al-Qaradhawi försvarat terrorangrepp mot israeler. Ordföranden i Islamiska förbundet i Sverige, Ahmed Ghanem, har förnekat att någon våldspropaganda fanns på konferensen, men så framträdde signaturen Amin Rostom (DN 4/9) och skrev att Malm hade rätt. Enligt al-Qaradhawi har Israel per definition inga civila invånare, och därför är israeliska män, kvinnor och barn legitima mål för självmordsattacker.

Amin Rostom är värd stor respekt därför att denne som muslim sagt vad som inte gillas av Islamiska förbundet. Det är beklagligt att situationen är sådan att Rostom inte kan sätta ut sitt riktiga namn. Men framför allt är det oerhört viktigt att inte religiösa helgedomar blir fredade platser där våld kan propageras.

Våldspropaganda är av ondo. Att säga ett bestämt nej här är en del av en god svensk tradition. Samhället och enskilda människor får inte missuppfatta religionsfrihetens innebörd så att man här svävar på målet.

Ytterligare två ting bör sägas: Det är sorgligt att endast Jan Björklund bland svenska politiker i ledande ställning talat klarspråk gentemot våldspropagandan i Stockholmsmoskén. Det skedda markerar än mer hur angeläget det är med den rapport som SKMA ansvarar för om antisemitism bland araber och muslimer i Sverige. Rapporten blir offentlig den 20 oktober, en sammanfattning kan läsas på följande sidor.

Sverker Oredsson, ordförande i Svenska Kommittén Mot Antisemitism

---

TBV i Stockholm och Svenska Kommittén Mot Antisemitism

inbjuder till en kvällsföreläsning torsdagen
den 27 november 2003, klockan 17.00 - 19.30

med professor Kristian Gerner

som talar om sin senaste bok, *Nordens Medelhav*,
och den judiska närvaron i de baltiska staterna

Lokal: TBV:s lokaler i Medborgarhuset, Medborgarplatsen 4, Stockholm
anmälan per e-post till skma@swipnet.se eller per telefon 08-667 6090

Artiklar i Nyhetsbrevet representerar inte nödvändigtvis SKMA:s åsikter.

Sammanfattning av SKMA:s nya forskningsrapport:

DET FÖRNEKADE HATET

Antisemitism bland araber och muslimer i Sverige

Av Mikael Tossavainen

Antisemitismen i stora delar av arabvärlden och i många andra muslimska länder är ett stort och växande problem. Långvarig propaganda har skapat en stämning där judarna alltmer kommit att symbolisera ondska och utpekats som skyldiga till allehanda olyckor. Allt från

ekonomisk stagnation i tredje världen till spridningen av AIDS blir judarnas fel. Statskontrollerade medier underblåser dessa stämningar.

Detta judehat har viss grund i islam. Genom historien är det förvisso så att judarna traditionellt behandlats bättre i muslimska länder än i kristna, men olika grader av diskriminering, förakt och fientlighet har alltid funnits med. Den inhemska antisemitismen spädades på under 1800-talet när européerna erövrade den muslimska världen och började sprida europeisk "kultur och civilisation" bland muslimerna. Förutom moderna idéer om vetenskap, politik, litteratur, arkitektur och medicin importerades också Europas nästan tvåtusenåriga judehat. Detta skedde dels via kristna araber som tog till sig och spred kyrklig antisemitism och dels via sekulära nationalisterna som attraherades av moderna rasistiska teorier.

Attraktionen för och exploateringen av judehatet hänger samman med motsättningen mellan judisk och arabisk nationalism och sedermera den arabisk-israeliska konflikten. Till bilden hör också inflytandet från Tredje rikets antijudiska propaganda i arabvärlden 1933-1945. Spridandet av europeisk antisemitism i arabvärlden upphörde emellertid inte med andra världskrigets slut eller avkolonialiseringen, eftersom det sovjetiska inflytandet tog över när det tyska, franska och brittiska försvagades. Främst under sovjetimperiets tre sista decennier spreds Moskva producerat judehat nötdorftigt förklätt till antisemitism runt om i arabvärlden.

Denna antisemitiska tradition lever vidare bland grupper av arabiska och muslimska immigranter i Europa. Den frodas kanske främst i de segregerade förorterna till London, Paris, Marseille och en rad andra städer, även i Sverige. Isoleringen från det nya hemlandets kultur och kvarlevandet i ursprungslandets kultur via satellit-tv, internet och så vidare bidrar till att den finns kvar.

I länder som Storbritannien och Frankrike har man varit medvetna om problemet en längre tid och de senaste årens våg av antisemitiskt våld har även fått de franska myndigheterna att agera kraftfullt. I Sverige har problemet hittills förbigåtts med tystnad vilket också bidragit till att det finns en bristande kunskap om hur denna problematik ser ut på svensk botten. Denna rapport visar att det finns starka skäl att frukta att samma antisemitiska tankemönster som resulterat i brännandet av synagogor i till exempel Frankrike är på väg att etablera sig även i Sverige.

Lärare på skolor i de svenska storstadsförorterna rapporterar om ohöljt judehat bland vissa arabiska och muslimska elever, som kan ta sig uttryck i vägran att studera judendomen, beundran inför Hitler eller förnekande av Förintelsen. På internet finns en rad svenskspråkiga muslimska hemsidor som tillsammans med information om islam sprider grova antisemitiska fördomar som att judar är giriga, makthungriga, tjuvaktiga, perverterade samt att det finns en världsomspännande judisk konspiration för att ta över världen.

Det är knappast förvånande att människor som lever i en sådan tankevärld och hela tiden matas med den här sortens bilder av judar blir antisemiter. Det är inte heller särskilt förvånande att dessa attityder kanaliseras i hot och våld mot judar. Säkerhetsansvariga vid de judiska församlingarna runt om i Sverige har noterat en markant ökning av antalet trakasserier av, hot mot och angrepp på judar i det svenska samhället från araber och muslimer under de senaste åren och att det finns en tydlig koppling till Mellanösternkonflikten och den globala vågen av antisemitism.

Eftersom en rapport av det här slaget kan löpa risken att misstolkas som antiarabisk eller islamofob, är det viktigt att betona två saker. För det första bör man påminna sig att antisemitism idag inte är ett specifikt arabiskt eller muslimskt problem. Negativa attityder mot judar och konsekvent judehat förekommer i olika kulturer och befolkningsgrupper. I västvärlden är de av central betydelse för till exempel nazistiska organisationer och är spridda även inom extremvänstern. För det andra syftar denna rapport på intet sätt till att peka ut eller stigmatisera svenska araber och muslimer som många gånger själva är utsatta för rasistiska fördomar och diskriminering. Detta är grupper som är åsiktsmässigt, religiöst och socialt heterogena och alla araber och muslimer hyser naturligtvis inte antijudiska fördomar.

Det som trots denna risk motiverar en rapport av det här slaget är att antisemitismen bland araber och muslimer, till skillnad från den som brukar komma till uttryck i nazistiska kretsar, inte berörs eller bemöts i den allmänna debatten. Tvärtom händer det att den förtings, urskuldats eller till och med förnekas i medier och av det politiska, akademiska och intellektuella etablissemanget. Ytterligare en faktor som gör en rapport av detta slag angelägen, är antisemitismens markanta ökning runt om i världen, inte minst i Europa, under de senaste åren. En av orsakerna till den utvecklingen är sannolikt just att problemet så länge förtegs, sopades under mattan eller bagatelliserades. Det är viktigt att detta misstag inte upprepas i Sverige.

Den föreliggande rapporten är på intet sätt heltäckande eller uttömmande, men resultaten av undersökningen är dock entydiga och illavarslande: samma mönster av judehat som spridit sig bland grupper av araber och muslimer i Europa under de senaste åren finns även i Sverige och detta hat resulterar även här i hets, hot och våld mot judar. Detta är ett problem, inte bara för Sveriges judar, utan för hela det svenska samhället genom att det hotar att underminera de grundläggande demokratiska och humanistiska värderingar som utgör grunden för samhällsbygget. Om man accepterar en viss form av hat, öppnar detta för ökad intolerans också mot andra grupper. Detta leder även till ökade motsättningar i det svenska samhället.

Mikael Tossavainen, född 1976, är verksam som doktorand på historiska institutionen vid Lunds universitet. Han forskar om Förintelsens verkningshistoria i den israeliska offentligheten inom det större forskningsprojektet "The Holocaust and European Historical Culture", finansierat av Riksbankens Jubileumsfond. Hans artikel "Calendar, Context and Commemoration - Establishing an Israeli Holocaust Remembrance Day" publicerades i *Echoes of the Holocaust*, Klas-Göran Karlsson och Ulf Zander (red.) Nordic Academic Press, Lund 2003. Mikael Tossavainen undervisar även i modern hebreiska på avdelningen för Mellanösterns språk vid Lunds universitet.

**"Det förnekade hatet - Antisemitism
bland araber och muslimer i Sverige"**

Rapporten presenteras av kommitténs ordförande Sverker Oredsson och författaren till rapporten, Mikael Tossavainen, vid en pressträff den 20 oktober 2003.

**"Det förnekade hatet" kan beställas per e-post från
Svenska Kommittén Mot Antisemitism
[<mailto:skma@swipnet.se>] skma@swipnet.se**

läsas och laddas ner på vår hemsida under rubriken "Skrifter"

Islam och väst: Det importerade hatet Bassam Tibi

Ett framträdande av funktionärer från det högerextremistiska partiet NPD på en kongress av islamister i Berlin för en tid sedan ledde till att den tyska regeringen förbjöd organisationen Hisb ut-Tahrir. Nynazister söker i allt högre grad kontakt med islamister. Deras viktigaste gemensamma nämnare är uppenbar - judehatet. Den tyska underrättelsetjänsten har i flera år varnat för en symbios mellan europeisk och islamisk antisemitism.

På många håll förnekar man dock fortfarande, att det över huvudtaget skulle finnas en antisemitisk tradition i den islamiska civilisationen. När Jamal Karsli, ledamot av det tyska delstatsparlamentet i Nordrhein-Westfalen, lämnade miljöpartiet de Gröna till förmån för det liberala FDP väckte han uppseende med antisemitiska uttalanden. Hans nya gruppledare Jürgen Möllemann skyndade dock till hans försvar: Karsli skulle över huvud taget inte kunna vara antisemit av den enkla anledningen att han som arab ju själv är semit. Denna invändning som används flitigt av proarabiska Israelkritiker slår blå dunster i ögonen på folk.

Visserligen intygar den store islamhistorikern Bernard Lewis i sitt standardverk *The Jews of Islam* att den klassiska islamiska civilisationen verkligen var fri från antisemitism. Men det kan inte längre sägas om vår samtid. Genom övertagandet av nationalistiska ideologier från väst, men också i samband med Palestinafrågan, har den europeiska antisemitismen under 1900-talet gjort sitt intåg i Mellanöstern. Från att till en början enbart ha varit en importföreteelse, har antisemitismen numera rotat sig djupt i den arabiska världen.

Under lång tid dolde sig denna arabisk-islamiska variant av antisemitismen bakom begreppet "antisionism". Men så är inte längre alltid fallet. I den 51 sidor långa pamfletten av palestiniern Muhsen al-Antabawi med titeln *Varför vi avvisar all fred med judarna*, som är mycket spridd i den arabiska världen, talas det om "judar" (*jahud*) i största allmänhet, mellan judar och israeler görs ingen skillnad. Det heter: "Med judarna kan det varken finnas fred eller försoning ... världsjudendomens roll i spridningen av sedernas förfall är välkänd ... judarna kontrollerar mer än 80 procent av medierna i USA ... lika välkända är planerna som har fastslagits i Sion-protokollen: Judarna planerar att ta över världsherraväldet och av den anledningen förstör de moralen och griper makten över medierna och över ekonomin i de inflytelserika länderna." Med "Sion-protokollen" anspelar han uppenbarligen på den antisemitiska hetsskriften *Sions vises protokoll* som skrevs vid sekelskiftet 1900 och som sedan blev den viktigaste texten för att legitimera den europeiska antisemitismen.

De första spåren av en islamistisk antisemitism hittar vi hos egyptiern Said Qutb (1906 - 1966), som är det politiska islams andlige fader. Han är mannen bakom likställandet av *al-Salibja al-Alamija* ('världskorståget') och *al-Jahudja al-Alamija* ('världsjudendomen') - vilket innebär att kristna och judar hand i hand skulle vilja krossa islam och den muslimska världen. Hur pass befängt detta propagandistiska påstående är visar sig när man tittar närmare på historiska fakta. Den brittiske historikern Steven Runciman lär oss i sitt monumentala verk om korstågens historia, att såsom offer för korstågen satt judar och muslimer i samma båt. År 1099 försvarade de gemensamt Jerusalem mot korsfararna. Erövrarna hämnades detta grymt. Runciman skriver: "Jerusalems judar ... misstänktes ha hjälpt mohammedanerna ...

synagogan sattes i brand och många judar som hade sökt sin tillflykt i dess inre dog i lågorna.”

Sådana historiska fakta beaktades aldrig i Said Qutbs antisemitiska standardpamflett *Ma'rakatuna ma'a al-Jahud* ('Vår kamp mot judarna') som cirkulerar överallt i den islamiska världen. Tonfallet och andan i detta hopkok kan mycket väl jämföras med Hitlers *Mein Kampf*. Till exempel står det att läsa: ”Bakom varje splittrande handling med hänsyn till det sista islamiska kalifatet och bakom dess upplösning, såväl som bakom avskaffandet av sharian... genom 'hjälten' Atatürk, har det alltid stått en jude... Allt som sedan dess har gjorts på denna jord för att motverka det islamiska uppvaknandet inom ramen för ett uttalat krig mot islam, måste betraktas som judarnas verk.” Enligt Qutb ”har den islamiska umma (gemenskapen, *red. anm.*) alltid lidit under judarnas intriger... Judarna var först och i deras spår följde korsfararna.”

För att leda den påstådda judiska sammansvärningen mot islam i modern tid i bevis anför Qutb bland annat judarnas insatser inom den europeiska orientalistiken. Även här förvränger han - som de flesta islamister - historiska fakta. Det är visserligen sant att man hittar uttryck för antiislamiska fördomar i den tidiga islamologin i Tyskland och övriga Europa, som har sina rötter i 1800-talet, så t.ex. hos den tyska orientalisten och preussiska kulturministern C. H. Becker. Men dessa islamofoba orientalister var genomgående kristna.

Å andra sidan hittar man hos nästan samtliga judiska orientalister i Europa en ibland överdriven tillgivenhet till islam. Till exempel prisades det medeltida Cordoba, som stod under islamiskt styre, på ett sätt som gränsade till en glorifiering av den islamiska historien. Den i Jerusalem verkande statsvetaren Shlomo Avineri har en gång förklarat detta förhållningssätt på följande vis: Judiska islamologer ville alltid låta islam framstå i bättre dager, eftersom de sökte efter fäste i en orientalisk identitet när de konfronterades med europeisk antisemitism. Israelen Martin Kramer, som undervisar i Tel Aviv, har gett ut en festskrift till Bernard Lewis som han kallade *The Jewish Discovery of Islam*. Han framhöll på så sätt det faktum, att den utomordentligt höga uppskattningen av islam uteslutande bygger på forskningsresultat från judiska vetenskapsmän.

Icke desto mindre cirkulerar i den islamiska världen rykten, spridda av islamister, om en påstådd judisk sammansvärning mot islam. En sådan antisemitisk grundinställning försvårar inte minst en fredlig lösning av Mellanösternkonflikten. I den ovan citerade pamfletten av al-Antabawi står att läsa: ”Sann fred, som vi uppfattar den, är endast möjlig om vårt land återlämnas och sedan ställs under islamisk herravälde, d.v.s. om den judiska existensen i Palestina upphör.”

Samma hållning återfinns i Hamas' charta. Hamas är en av de två ledande krafterna i den andra palestinska intifadan och presenterar sig som ”det Muslimska brödraskapets slagkraftiga arm i Palestina”. Man bekänner sig till arvet efter Said Qutb och till *jihad* som islamisk väg mot Palestinas befrielse. Inledningsvis citeras al-Antabawis ord, enligt vilka en lösning består i ”att den judiska existensen i Palestina upphör”. I ett Hamas-dokument från den 12 november 1988 står att läsa: ”Palestina är ett välsignat islamiskt territorium och sträcker sig från Medelhavet till Jordanfloden. Därför bildar det en odelbar enhet.” Med andra ord: antingen Israel eller Palestina. I samma anda tillbakavisas alla kompromisser som siktar på en lösning med två stater. I artikel 11 i Hamas charta från den 18 augusti 1988 betecknas hela Palestina (det historiska området) som *Waqf Islami*, islamisk gudomlig egendom, som inte får bli föremål för förhandlingar. Artikel 15 föreskriver *jihad* mot judarna. I artikel 27

fastslås *Islamijät Filastin*, Palestinas islamiska karaktär, som grundval för varje lösning av konflikten och konceptet av en islamisk stat framhålls mot en sekulariserad statsform.

På basis av en sådan antisemitisk inställning kan fred mellan judar och araber aldrig förverkligas. Desto viktigare är det att rikta blicken mot de bättre tiderna i den judisk-islamiska historien - mot denna "judisk-islamiska symbios" under medeltiden som Bernard Lewis talar om. I en sådan anda borde även dagens fredssträvanden mellan araber och judar bedrivas.

Etniska kategorier var främmande för "klassisk" islam. Redan under tidig medeltid hämtade naturvetenskapen, medicin och filosofi, islamiska, judiska och kristna lärde, till och med teologer från alla tre religioner, sin kunskap ur samma källor. Under dessa förutsättningar kunde en harmonisk judisk-islamisk kulturtradition uppstå som förkroppsligades av stora judiska och islamiska filosofer som Maimonides och Averroës.

Den medeltida symbiosen mellan judar och araber gick så djupt att man kan tala om en judisk-arabisk eller till och med judisk-islamisk kultur. Judarnas kulturella assimilation under den arabiska islam sträckte sig enligt Bernard Lewis "långt bakom blott en arabisering ... och kan snarare betecknas som en islamisering". Det skall inte uppfattas som att judarna bytte religion, utan att det rörde sig om "en assimilering till islamiska tanke- och beteendemönster, med andra ord: en judisk-islamisk tradition jämförbar med den judisk-kristna som vi brukar talar om i modern tid". Bernard Lewis underbygger detta omdöme med noggranna studier av den judiska kulturen under denna historiska epok. Symbiosen omfattade inte bara filosofi och vetenskap utan sträckte sig mycket längre och berörde till och med "ritualerna och gudstjänsten i synagogan". Lewis talar hela tiden om den sunnitisk-arabiska islam och tvingas medge att det finns ett viktigt undantag, nämligen den shiitiska islam, som på ett fanatiskt sätt skiljer mellan renhet (*tahara*) och orenhet (*na-asa*). Visserligen görs en sådan skillnad även hos sunniterna, men där sträcker den sig inte längre än till föremål och djur. I den shiitiska islam överförs distinktionen dock på judarna och erbjuder på så sätt en grund för en shiitisk variant av antisemitism i islam, som alltsedan Khomeini framför allt har blivit känd genom yttranden från iranska ayatollor.

Men medeltiden berättar även om en andra epok, som inte dominerades av araberna. Judarna levde då under osmanskt herravälde och intog viktiga positioner inom handel och näringsliv, till och med i statlig tjänst. Under denna period kan vi inte längre tala om en kulturell symbios. Under 1400- och 1500-talet emigrerade många judar från Europa och framför allt Spanien till det osmanska riket. De lockades av berättelser om den större tolerans som rådde där i motsats till Europa. De osmanska judarna spelade en betydande roll i samhället, men jämfört med den "arabisk-judiska symbiosen" förblev de främlingar i kulturellt avseende.

Den islamiska antisemitismen tog sin historiska början när det osmanska riket försvagades under 1800-talet och turkiska muslimer riktade sitt hat mot etniska och religiösa minoriteter, även judarna. De ideologiska vapnen för detta importerades från väst. "De första antisemitiska pamfletterna på arabiska", skriver Lewis "kom ut mot slutet av 1800-talet. De var översatta från franska original ... De flesta översättningar gjordes av arabiska katoliker, maroniter eller anhängare av andra unierade kyrkor" d.v.s. anhängare till kristna församlingar med anknytning till Rom. Dessa följdes senare av arabiska översättningar av nationalsocialistiska propagandaskrifter. Hur pass främmande det antisemitiska tankesättet var för den arabisk-islamiska kulturen till en början ser man på de judefientliga karikatyrerna som dök upp tillsammans med de antisemitiska smädeskrifterna. Enligt Bernard Lewis krävdes det "en hel

del pedagogiska vedermodor” innan den arabiska tidningsläsaren överhuvudtaget var i stånd att tolka de symboler för ”det judiska” som användes i sådana karikatyrer.

I dag finns det inte längre några problem i detta avseende. Innehållet i många antisemitiska skrifter i den islamiska världen uppvisar tydliga paralleller till den nationalsocialistiska ideologin. Desto mer påträngande blir frågan: Varför upprörs tyskarna inte lika häftigt av den islamistiska antisemitismen som av den nynazistiska? Varför talar tyska experter på islam, som oavbrutet predikar förståelse för den islamska kulturen, inte också om farorna med judehatet, som är vida spritt även i den islamiska diasporan inte minst i Tyskland? Efter attentatet av islamistiska *jihadister* den 11 september drog i stället många islamexperter åter fram den allmänna uppmaningen att inte hemfalla åt en stereotyp bild av islam som fiende. De fastslog stereotypiskt att terrorism inte har något som helst att göra med en autentisk islamisk förståelse av *jihad*. Den som inte godtar denna tolkning anklagas lätt för att vilja smutskasta islam. Avvikande tyska röster som Matthias Küntzels är sällsynta. Han upplyser i sin nyutkomna bok ”*Dschihad und Judenhass*” (”Jihad och judehat”) om det nära sambandet mellan islamism och antisemitism.

I tidningen *Jüdische Allgemeine* beklagades nyligen med rätta att ”den antisemitiska dimensionen av den 11 september” är något man i Tyskland bara vill ”se mycket lite av och helst inte veta någonting om”. Men det är först när den tyska allmänheten bemöter hotet på ett adekvat sätt, som man kan tala om att Tyskland verkligen har dragit lärdom av sitt förflutna.

Översättning: Bettina Jobin

Bassam Tibi är professor i internationella relationer vid Göttingens universitet (Tyskland) och professor i islamologi vid St. Gallens universitet (Schweiz). Tibi, född i Damaskus 1944, är en av världens mest ansedda islamologer och har publicerat en lång rad böcker som behandlar islamisk historia, relationen mellan islam och väst, de muslimska minoriteterna i Europa och islamisk fundamentalism. Bland hans böcker kan nämnas *Kreuzzug und Djihad. Der Islam und die christliche Welt* (1999), *Fundamentalismus im Islam. Eine Gefahr für den Weltfrieden?* (2000), *Einladung in die islamische Geschichte* (2001) *The Challenge of Fundamentalism* (2002), *Islam Between Culture and Politics* (2002). Tibi var en av huvudtalarna vid öppnandet av den nya myndigheten Forum för levande historia i juni 2003. Ett sammandrag av hans föredrag ”Islamofobi och antisemitism efter 11 september” finns på www.levandehistoria.org

Svenska Kommittén Mot Antisemitism tackar professor Bassam Tibi för tillåtelsen att översätta och publicera ovanstående artikel. Den trycktes ursprungligen i Die Zeit nr 7, 2003.

–

Antisemitism med rent samvete

Robert Wistrich

Mitt under ett antal möten och diskussioner i Wien befann jag mig i slottet Hofburg för att tala om den moderna antisemitismen inför nära fyrahundra delegater från Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

OSSE, som etablerades under kalla kriget, är en ledande internationell organisation som arbetar med frågor rörande den gemensamma säkerheten i medlemsländerna. Till dess uppgifter hör att bevaka frågor rörande mänskliga rättigheter. Men mänskliga rättigheter och antisemitism - trots den mycket klara kopplingen dem emellan - har mycket sällan diskuterats i samma politiska forum under de senaste årtiondena. Jag hade inbjudits som expert, för att tala inför denna illustrativa samling, genom starka påtryckningar av det amerikanska utrikesdepartementet.

Amerikanerna, uppbackade av representanter för judiska organisationer, krävde att antisemitismen skulle erkännas som en specifik form av fördom; och att de europeiska regeringarna skulle inta en mycket mer bestämd hållning gentemot antisemitismen. Européerna intog en klart mera avvaktande hållning till att behandla antisemitismen som en särskild fråga och ville hellre inkludera den under den allmänna rubriken rasism, främlingsrädsla och diskriminering. Det mest framträdande undantaget var Tyskland, som föreslog att man nästa år skulle etablera en kommitté i Berlin för att följa upp frågan.

Vid sidan av amerikanerna och tyskarna fanns även representanter från Ryssland, Ukraina, länder på Balkan och i Östeuropa som demonstrerade en seriös inställning till antisemitismen och till behovet att bekämpa den. Här blev det också tydligt att det "nya Europa" (dvs. Polen, Ungern, Slovakien etc.) står mycket närmare den amerikanska och judiska positionen, än den etablerade mittfåran i det "gamla Europa".

Konferensen innebar ett genombrott i den meningen att man erkände antisemitismens unika karaktär och graden av allvar när antisemitism förekommer dess framträdande, och slöt upp bakom kravet på ett statligt och politiskt engagemang för nolltolerans mot dess mera extrema yttringar. Trots detta, finns det avsevärda brister i det synsätt som de flesta européer har på dagens antisemitism. Låt mig peka på några allvarliga sådana brister:

* Det är nödvändigt att ta itu med den allt mer brännande frågan om muslimsk antisemitism - den farlig, mycket giftig och har, så som en sjukdom spridd i det arabisktalande Mellanöstern, en mordisk potential. I sin omfattning och extremism kan den bara jämföras med det nazistiska Tyskland. I arabvärlden genomsyras skolböcker av detta gift och återkommande mosképredikningar på samma tema piskar upp känslorna än mer. Hatet har redan påverkat en del av de unga muslimer som lever i Frankrike, Holland, Belgien, Tyskland, Sverige och övriga europeiska länder. Men, trots detta, har européerna inte lagt upp någon politisk strategi eller någon utbildningsstrategi för att bemöta det största framtida hotet mot de judiska församlingarna på den europeiska kontinenten. Istället har man - av rädsla för att bli anklagade för islamofobi - sopat problemet under mattan eller lagt ansvaret för problemen på Israel, vilket gör antisemitismen än mer allvarlig.

* Det är omöjligt att utkämpa ett effektivt krig mot antisemitismen utan medias hjälp, men även press tillhörande den politiska mittfåran inom den europeiska unionen är fylld av illasinnad desinformation. Den israeliska armén påstås kallblodigt mörda palestinska barn. En konspirerande grupp inflytelserika judar i USA anklagas för att ha planerat Irak-kriget och dominera den amerikanska utrikespolitiken. Anti-amerikanska stämningar i Europa göds av en starkt undertryckt antisemitism. Med mera. Det är svårare att slåss mot de "nya judeofoberna" eftersom de - till skillnad från deras andliga förfäder 60 år tidigare - nästan aldrig kallar sig antisemiter. De blir till och med arga om man låter påskina att de är emot judar. Att många européer undviker att erkänna det faktum att detta är antisemitism står helt

klart.

* Från ett utbildningsperspektiv kan vi inte komma tillrätta med den förnyade antisemitismen om vi inte förstår dess förändrade dynamik och avslöjar det pretentiösa bakom dess nya intellektuella täckmantel. Detta är inte den etniska, nationalistiska eller rasistiska antisemitism som slog rot i Europa i slutet av 1800-talet, men det tycks som om det endast är den nazistiska formen av jedeförföljelse som representanterna vid konferensen i Wien kan känna igen eller är villiga att bekämpa. Således ignorerar de det faktum att antisemitismen i början av det 21:a århundradet är innesluten i en vacker förpackning som bär namnet "mänskliga rättigheter".

* Konferensdeltagarna i Wien var definitivt väl medvetna om problemet med förnekandet av Förintelsen. Men man är inte i lika hög grad medveten om dess förvrängda motsats: användandet av Förintelsen som ett propagandaredskap mot den judiska staten och det judiska folket. Idén om att judarna - de tidigare offren - själva har förvandlats till bödlar är en av de största lögnerna i vår tid; och miljoner européer accepterar denna bild nästan utan att reflektera.

* Kampen mot antisemitism är betydligt mer komplicerad som ett resultat av den "antisionistiska" skenmanövern och de hätska utfall som görs av många ledande opinionsbildare i Europa. Vare sig det är inom mediavärlden, i kyrkan, i akademiska eller politiska kretsar, så antar man nästan automatiskt att skulden för allt som händer i Mellanöstern, inklusive muslimsk extremism och terrorhandlingar, kan läggas på Israel. Men verkligheten är en annan. Den kriminelle Hitler-figuren har upphört att utgöra det huvudsakliga kriteriet för att identifiera antisemitism. Vänsterns fläckfria antirasism och kampen mot amerikansk imperialism och israelisk "nazism" vore bättre måttstockar.

* Det är omöjligt att bekämpa antisemitism om man envist förnekar dess existens som fenomen - så som man gjorde i Frankrike för ett år sedan. Jag minns fortfarande det oerhörda i att höra Frankrikes president deklarerar att "det finns ingen antisemitism i Frankrike". Antalet rasistiska dåd riktade mot judar har ökat tre - fyra gånger sedan september 2000, jämfört med dåden mot den muslimska gruppen, som är tio gånger större. Detta är oroande statistik.

* Antisemitismen förändras hela tiden och anpassar sig till tidsandan - som ett skrämmande listigt virus som sprider sig med förnyad kraft varje gång man förklarar det "utrotat".

Idag måste man för att framgångsrikt kunna bekämpa antisemitismen - ur både en utbildningsmässig, moralisk, juridisk och politisk synvinkel - vara medveten om dess föränderliga karaktär. Vi måste kräva mer än bara tomma löften om tolerans, pluralism och mångkultur - hur viktigt det än är att stärka dessa värden där diskriminering av minoriteter existerar. Detta är inte längre huvudfrågan. Det är mycket viktigare att sätta stopp för den skamliga internationella kampanj som har som syfte att ifrågasätta den judiska statens legitimitet, att nedvärdera den, att se den som satanisk, att underminera eller krossa den. Med antisemitism är det på samma sätt som med frågan om terror och mänskliga rättigheter: det första och allra viktigaste är att kalla en spade en spade.

Översättning: Lena Jersenius

Robert Wistrich, en ledande auktoritet inom antisemitismforskningen, är professor i modern europeisk och judisk historia samt chef för Vidal Sassoon International Center for the Study

of Antisemitism vid Hebreiska universitetet i Jerusalem. Bland hans arbeten kan nämnas *Hitler's Apocalyps e* (1986), *Anti-Semitism: The Longest Hatred* (1991), *Hitler and the Holocaust* (2001) och *Muslim Anti-Semitism: A Clear and Present Danger* (2002).

SKMA tackar professor Robert Wistrich för tillåtelsen att översätta och trycka denna artikel. Den var ursprungligen publicerad i Ha'aretz 25 juli 2003.

Betald annonsplats

Falsk moral - och äkta

Lisbeth Lindeborg

"Nach dem Terror. Ein Traktat" (Efter terrorn. En traktat) är den tyska titeln på den engelsk-kanadensiske moralfilosofen Ted Honderichs senaste bok. I Tyskland kom den ut mitt i sommaren i bokförlaget Suhrkamps renomméerade serie, den 40-årsjubilerande "edition suhrkamp" med verk av bl.a Jacques Derrida, Jürgen Habermas och Zygmunt Bauman. Det var alltså med stora förväntningar som många läsare tog itu med Honderichs bok. Utlovad var en moralfilosofiskt betingad analys av de orsaker som ledde till 11 september och vilka enligt Honderich leder till all terrorism - den ökande klyftan mellan första och tredje världen. Honderichs slutsats är att underlåtet att hjälpa människor är detsamma som att döda dem. I stället för att köpa en flygbiljett till Venedig för 1 200 euro borde man ge pengarna till en hjälporganisation, manar han.

Själv föregick Honderich i detta fall med ett - till synes - gott exempel. Efter publicerandet av den engelska originalversionen ville han skänka sina första royalties på 5 000 engelska pund till den välkända brittiska hjälporganisationen "Oxfam". Men - de vägrade att ta emot pengarna - en högst ovanlig reaktion. Varför? Vad var orsaken till detta? Jo, svaret finns i Honderichs bok - i en rad skandalösa påståenden och slutsatser, vilka otvivelaktigt är antisemitiska. I den engelskspråkiga världen hade boken redan väckt mycket kritik och lett till debatt innan den tyska översättningen kom ut. I Tyskland blev upprördheten än större och sedan början av augusti pågår en "Honderich- debatt". Likaså har Suhrkamp distanserat sig från boken och beslutat avstå från en andra upplaga trots stor efterfrågan.

Att känna sig tvingad att dra in - i princip förbjuda - en bok är naturligtvis lika problematiskt som att föra en debatt om en bok som få hann läsa innan den "försvann". Men det råder ingen tvekan om att beskyllningarna mot boken som delvis antisemitisk stämmer. Den förste som reagerade i den tyska offentligheten var Micha Brumlik, tyskjudisk professor i sociologi och pedagogik, och chef för Fritz Bauer-institutet i Frankfurt/Main, ett studie- och dokumentationscentrum av Förintelsens historia och dess följder. Brumlik är en välkänd debattör och står politiskt till vänster; han har ofta yttrat sig kritiskt mot såväl Israels som USA:s politik och argumenterade offentligt mot kriget i Irak.

Den 5 augusti publicerades hans öppna brev till Suhrkamp-förlaget i "Frankfurter Rundschau" (FR). Upprördheten är inte att ta miste på då han skriver "att han inte kunde tro sina ögon då han i den delvis läsvärda" Honderich-boken "måste ta del av utfall mot staten Israel och sionismen, vilka vida överträffar de utsagor som den nyligen omkomne politikern Jürgen

Möllemann gav ifrån sig". Så t.ex. skriver Honderich om Mellanösternkonflikten att palestinierna "med sin terror mot Israel gör bruk av en moralisk rätt". Traktaten "sprider" - med Brumliks väl valda ord - "en antisemitisk antisionism och rättfärdigar därvidlag morderna på judiska civilister i Israel och uppmanar enligt Honderichs stränga logik till efterföljd". För Brumlik är det helt oförståeligt hur Suhrkamp kunnat förlägga en bok som sprider "filosofiskt judehat". Och han frågar med rätt om förlaget verkligen vet vad de publicerat och kräver att de omedelbart drar in boken.

Dagen efter kom en tillspetsning av debatten då det avslöjades att Tysklands mest kände samtida filosof Jürgen Habermas rekommenderat Suhrkamp att ge ut boken. Samma dag svarade Habermas på Brumliks brev i ambivalenta ordalag (FR 6.8). Nej, boken såg han inte som antisemitisk utan styrd av ett socialdemokratiskt förankrat rättspatos även om vissa meningar fått honom att stöna. Så t.ex. hade Honderich skrivit: "som rasismens huvudoffer tycks judarna ha lärt sig av sina mördare".

Det är märkligt att Habermas~som bl.a. var en stark förespråkare för Daniel Goldhagens kontroversiella bok inte "sett" och inte fördömer den parallell som Honderich här drar mellan Israel och Nazityskland. Ty här räcker det inte med att stöna. Att Honderich talar generaliserande om "judar" och i princip likställer judar med nazister är rena antisemitismen. Habermas' artikel är fylld av undanflykter även om han måste tillstå att boken från den internationellt ansedde filosofiske kollegan är en "hemdsärmeliges Pamphlet" (slarvig pamflett).

Lika pinsamt som för Habermas var situationen för Suhrkamp. Den 7 augusti kom det officiella meddelandet att förlaget drar in boken. De "beklagat att förlaget inte i rätt tid uttytt vad författarens hållning är till den palestinska terrorismen". Vad som också undgått förlaget är en fotnot där Honderich hänvisar till en uppsats som han skrivit på Internet. I den skriver han bl.a. "The Palestinians are right to look back to Fascist Germany and say they are the Jews of the Jews". Förlaget konstaterar lakoniskt att Honderich gått över gränsen, att han lämnat den nivå där man kan diskutera kring en konflikt. En iakttagare av dessa ambivalenser och halvsanningar från såväl förlag som från Habermas måste fråga sig om de alls läst boken; troligen har de bara skummat den och så missat de antisemitiska passagerna. De tycks ha förlitat sig på Honderichs goda rykte som etablerad akademiker och författare. Därmed har både Habermas och förlaget kraftigt förlorat i trovärdighet.

Nästa kulmen i debatten nåddes med Honderichs öppna brev (9.8. delvis återgivet i "Frankfurter Allgemeine Zeitung" och "die tageszeitung") till universitetet i Frankfurt/Main där Brumlik är professor. I sitt brev påstår Honderich på minst tre ställen att Brumlik utpekat honom som antisemit. Detta är en lögn. I Brumliks brev står att boken sprider antisemitisk antisionism men inte något om Honderich som person. Vi vet nämligen av erfarenhet att en person mycket väl kan ge uttryck för antisemitism (i böcker, artiklar etc.) utan att vara en antisemit. Den oerhörda slutsatsen som Honderich drar är att universitetet borde avskeda Brumlik. I sitt brev går han varken in på innehållet i sin bok eller debatten om den i den engelskspråkiga världen.

Därmed måste man säga att Honderich fullständigt diskvalificerat sig själv. Som manlig akademiker och f.d. professor vid lärosäten som Yale i USA och University College i London anser han sig uppenbarligen vara så prominent att han kan negligera alla vetenskapliga kriterier. De som lusläst hans bok pekar nämligen på den bristande logiken i hans argumentation; hans underlåtenhet att kolla sina källor är påfallande.

I den tyska debatten är man enhälligt överens om att boken är både svag och monstruös i sitt försvar för terrorismorden. Däremot råder delade meningar om indragningen av den. Enligt mitt förmenande gjorde Suhrkamp rätt; boken är en smutsfläck i deras "edition", en smutsfläck som utan tvivel lämnat spår efter sig. Hade den givits ut i ett annat sammanhang - inom ramen för islamistiska kampamfletter - hade den hamnat rätt.

En närmare titt på Honderichs hemsida visar att han inte gör ett uns avsteg från sina påståenden i boken och efterordet till en ny engelsk upplaga bär titeln "Utan ånger". I en intervju med honom i "Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung" (10.8.2003) förkunnar han att han inte tar en bokstav tillbaka. I närheten av engelska Bath för Honderich numera ett bekvämt liv i ett renoverat hus med swimmingpool. Per se är detta naturligtvis helt trevligt, men i Honderichs fall, med den rigida syn som han ger uttryck för vad som är moraliskt eller inte (då han försöker hindra sina läsare att resa till Venedig) är det helt klart att han inte lever som han lär. I stället framstår Honderich som hycklande. Som moralisk väktare har han genom innehållet i sin bok grundligt diskvalificerat sig själv - han är som en produkt med falsk etikett.

En äkta och storslagen moral däremot utmärkte Fritz Bauer, namngivaren till det institut som Micha Brumlik förestår. I år (16.7.2003) högtidlighölls hundraårsdagen av Fritz Bauers födelse, 35 år efter hans död (28.6.1968). Bauer var jurist och socialdemokrat; som jude förlorade han sitt arbete som domare 1933 och hamnade i koncentrationsläger. 1936 lyckades han emigrera till Danmark och 1943 till Sverige. Han kom tillbaka till Förbundsrepubliken 1949 och blev högste statsåklagare i Braunschweig. Där iscensatte han en stor process mot förre generalmajoren i Hitlers Wehrmacht, Otto-Ernst Remer, som på Goebbels befäl lät häkta motståndsmännen kring greve von Stauffenberg den 20 juli 1944.

Då Remer senare utpekade motståndsmännen som landsförrädare ledde detta till åtal. Bauer kallade in stora skaror motståndskämpar och teologer till rättegången som följdes av ett stort pressuppbåd och med stor uppmärksamhet också i utlandet. Hans syfte var att rentvå motståndet och därmed förklara nazidiktaturen till en icke-rättsstat. Detta kan tyckas trivialt idag, men var 1952 ingen självklarhet. Och det lyckades Bauer. Mindre viktigt var att Remer fick ett lindrigt straff och att han som så många andra toppnazister kunde ta sin tillflykt till Mellanöstern.

År 1956 kallades Bauer som statsåklagare till Hessen av förbundslandets progressive socialdemokratiske ministerpresident Georg August Zinn. Under de följande åren blev Bauer bekant för den stora Auschwitzprocessen som tog sin officiella början 1963. Även denna gång blåste den politiska vinden mot Bauer. Men tack vare fyndet av en hög dokument i Breslau med protokoll över dödsskjutningarna i Auschwitz lyckades Bauer övertyga domstolen i Frankfurt att sätta igång en gigantisk process med otaliga vittnen. En rad anklagade, vilka nu levde helt diskret som högt ärade medborgare i helt vanliga yrken i sina hemstäder kallades in. Vad Bauer ville bevisa och det lyckades honom, var att de anklagade inte bara dömdes skyldiga som medhjälpare till mord utan att de varit frivilliga mördare.

Bauer var modig och obekväm som ingen annan och han var skeptisk. Med rättegångarna ville han en gång för alla bidra till att förhindra ett "nytt" Auschwitz. Dessutom ledde hans egna grundliga metoder till en kvalitativ omställning inom efterkrigstidens samtidshistorik. Först sedan några år tillbaka finns nu ett Fritz Bauer-institutet som kunde komma till mycket tack vare Micha Brumliks oförtröttliga arbete. Inom ramen för den offentliga debatten visar Brumlik sig gång efter annan som en värdig efterföljare i Bauers anda.

Lisbeth Lindeborg är fil. dr., statsvetare, journalist och författare bosatt i Marburg, Tyskland. Hon medverkar regelbundet som kulturskribent i bl a Svenska Dagbladet och Aftonbladet. Lindeborg publicerade nyligen essän *Kvinna i islam* , Världspolitikens dagsfrågor nr 7, 2003 (Utrikespolitiska institutet), som behandlar orsaker till och följer av kvinnoförtryck i den muslimska världen.